"بەشی دەیەم"

((هەندێ أحكام كە هۆكارن بۆ پاراستنی ڕێزی ئافرەت و داوێن پاكی))

١- ئافرەت هەروەكو پیاو فەرمانی پێكراوە كە چاوی و داوێنی لە حەرام بپارێزێت وەك خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ {سورە النور:٣٠-٣١} .

شیخ محمد أمین الشنقیطي (ڕەحمەتی خوای لێبێت) لە تەفسیرەكەیدا (أضواء البیان) : دەفەرموێت خوای پەروەردگار لەم ئایەتەدا فەرمانی كردوە بە ئیمانداران لە پیاوان و لە ئافرەتان كە چاویان لە حەرام بپارێزن ، هەروەها داوێنیشیان . وە پاراستنی داوێن لە حەرام زینا دەگرێتەوە و نێربازی و ئاوی خۆهێنانەوە وە(مساحەقەش) كە دوایی باسی (مساحقة)دەكەین هەتاوەكو خوای گەورە بەڵێنی بەوانەداوە كە ئەم فەرمانەی جێبەجێ دەكەن . كە لێخۆشبوون و پاداشتێكی گەورەیان بۆ هەیە . كە خوای گەورە بفەرموێت گەورەیە ئیتر بەڕاستی خۆی بۆ خۆی جێی ئەوەیە كە موسوڵمان هەوڵی ئەوەبێت كە چاوی و داوێنی لە حەرام بپارێزێت . ئەگەر لەگەڵ ئەم كردەوەیەشدا چەند كردەوەیەكەی تر هەیە ئەنجامی بدات وەكو خوای گەورە لە سورەتی (الأحزاب)دا باسی كردووە و دەفەرموێت : ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ

فُروجهم والْحافِظَاتِ والذاكِرِين الله كَثِيرا والذاكِراتِ أَعد الله لَهم مغفِرةً وأَجرا عظِيما﴾ {سورة الأحزاب:٣٥} . له تەفسیری (أضواء البیان) بەرگی (٦) لاپەڕە (١٨٦–١٨٧) .

وە وشەی (المساحقة) مەبەست ئەوەیە کە دوو ئافرەت خۆیان لەیەك بخشێنن ، بە وێنەی ژن لەگەڵ پیاوەکەی کە ئەمەش تاوانێکی زۆر گەورەیە دەبێت ئەنجامدەرانی ئەم تاوانە بە چاکی تەمبێیەکی توند بکرێن .

ئیمام ابن القدامة المقدسي لە (المغنی)دا بەرگی (٨) لاپەڕە (١٩٨)دا دەفەرمووێت ئەگەر ئافرەت ئەم کارەی ئەنجامدا ئەوا بە زیناکار دادەنرێن و نەفرەت لێ کراون وە ئەو دوو ئافرەتەی کەئەم کارە ئەنجام ئەدەن زیناکارن) وە ئەبێت تەمی بکرێت ٠چونکە زینایەکە)(حەد) ی شەرعی بۆ دانەنراوە کە ڕەجم کردنبێت ٠ لەبەرئەوە بائافرەتان زۆر ئاگاداربن لەم کارە ناشرینە بەڵام لەباسی چاو پاراستندا لەحەرام ٠زانای ناودار ابن القیم لە (الجواب الکافي)دا لاپەڕە (١٢٩–١٣٠)دا دەفەرموێت بینین یەکەم خاڵوسەرچاوەی بزواندنی ئارەزوە ٠وە پاراستنی چاو ڕاستە وخۆ پاراستنی داوێنە ٠ وەهەرکەسێك نەزەرێکی ئەنقەستی کرد ئەوە بە باشی خۆی بەرەو هەلاکەت بردوە ٠ وە پێغەمبەر (ﷺ) بە ئیمامی (علی) فەرموو (ڕەزای خوای لێبێت) (لا تتبع التظرة النظرة فإنما لك الأولی)[1] واتا ئەی (علی) بەدوای بینین دا سەیر مەکەرەوە چونکە تەنها یەکەمت بۆهەیە ٠کە مەبەست لەوەیە کە یەکەم جار مرۆڤ لەدەستی خۆیدا نىیە بەڵام بۆجاری دووەم خۆی بەرپرسیار دەبێت ٠ چونکە بیننی حەرام تیرێکە لە تیرەکانی شەیتان ٠ دیارە کەتیریش ئەگەر خاوەنەکەی نەکوژێت ئەوا برینداری ئەکا وەهەر (ابن القیم) (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت هەر بینینی حەرامە کە بنەڕەتی گشتیـیە بۆ هەموو کارە خراپەکان کە توشی مرۆڤ دەبێت خەیاڵ بەدڵدا دێنێت وەئەو خەیاڵەش دەبێتە بیرکردنەوە لێی ٠ وە ئەو بیرکردنەوەش دەبێتە هۆی وروژاندنی ئارەزوو ٠ وەئەو جوڵاندنی ئارەزوەش دەبێتەحەزکردن لەو کارە تاوەکو ئەگەر بەردەوام بێت دەبێتە ئەوەی کە بڕیار بدات ئەنجامی بدات ٠ وە مەگەر ئەوەی کە خوای گەورە یارمەتی بدات وپەشیمان بێتەوە وترسی خوای گەورەی بکەوێتەوەبیر کە زۆر جار ئەگەر بەردەوامێتی هەبوو

---

[1] أحمد (٣٥١/٥) ، أبو داود (٢١٤٩) ، الترمذي (٢٧٧٧) ، الحاكم (١٤٩/٢) .

ئەوا ئارام گرتنەکە قورستر ئەبێت ٠ بۆیە وتراوە کە ئارام گرتن لەسەر نەزەرکردن ئاسانتر وباشترە لە سەر ئارام گرتن لە ناڕەحەتی دوای نەزەر (تەواو) لەبەر ئەوە خوشکی موسڵمان ئاگات لە دنیاو قیامەتی خۆت بێت وخۆت بپارێزە لە سەیر کردنی پیاوانێك کە نامەحرەمن تالە تواناتدابێت خۆت بەدور بگرە ٠ وەلەسەیرکردنی ئەو وێنە خراپ وناشەرعیانەی کەلە ڕۆژنامە وگۆڤارەکاندا یان تەلەفزیۆن وڤیدۆدا بڵاو دەکرێتەوە وە ئەبێت هەموو لە کۆتایی یەکی خراپی خۆمان بترسین ٠ چونکە زۆر جار ئەو بینین و تێکەڵاویە ناشەرعیانە بۆتە ناڕەحەتی وخراپ شکاندنەوە بەسەر خاوەنەکانیاندا ٠ چونکە هەر لەشتی بچوکەوە بابەتی گەورەتر دروست دەبێت ٠ وەك شاخ کە لەچەندەها بەرد دروست بووە وئاگری گەورەیش یەکەم جار زۆر بچوك بووە ٠ بەڵام کەوازی لێ هێنرابێت یان پێی نەزانرابێت ئەوا بە جۆرێك ئەو ئاگرە گەورە بوە کەچەندەها شوێنی گەورەی سوتاندووە.

٢- وەلە یەکێك لەهۆکارەنی تری پاراستنی داوێن دورکە وتنەوەیە لە گوێگرتن لە گۆرانی و ئالەتەکانی ژەندن ئیمامی پایەبەرز (ابن القیم) (ڕەحمەتی خوای لێبێت) لە (إغاثةاللهفان)دا بەرگی (١) (لاپەڕە٢٤٢-٢٤٨-٢٦٤-٢٦٥)دا دەفەرمووڕێت (لە فێلە کانی شەیتان کە زۆرێکی لە خشتە بردوە لەوانەی کە بەشیان لە عەقلّ و لە دیندا کەمە ٠ وە دڵی ئەوانەی ڕا و کردوە کە زۆر نە فام و نەزانن کەئەویش گوێگرتنە لە وگۆرانی و لێدان و ژەندنی ئەو ئالەتە حەرامانەی کە بەڕاستی دڵەکان ئەگرێتەوە لە وەرگرتنی قورئان وە بەردەوام بون لەسەر ئەم کارە والەو دڵە ئەکات کە خولیا و حەزی ئەو کەسە زیاتر لە خراپە دابێت ٠ وە ئەمە بەرنامەی شەیتانەو بەربەستێکی زۆر بەهێزە لەنێوان بە ندە و خوای گەورە دا ٠ وە ئەم هۆکارانە هەواڵنێرن بۆ زینا وەوا لەو کەسە دەکات کە عەشقەکەی بگاتە رادەی زیناکردن لەگەڵ عاشقەکەیدا تاوەکو دەفەرمووێت کە ئەگەر گۆیگرتنەکە لە کە سێکەوە بێت کە ئافرەت بێت ئەوا خراپەو زیانەکانی زۆر زیاترو کاریگەرترە و تاوانێکی زۆر گەورەترە ٠ وەڕاست ئەوەیە کە هەموو کەسێکی خاوەن غیرەت ئەبێت خۆی و ماڵ ومنداڵی بەدوربگرن لە گوێگرتن لەو گۆرانیانە ٠وە ئاشکراشە کە ئەگەر لەسەر پیاوان ناڕەحەت بوو کەبگات بە ئافرەتێك ئەوا هەوڵ ئەدات کە گوێ بیستی گۆرانیەکی بکات ئەو کاتە زۆر جار ئافرەت زیاتر کاریگەری ئەوا گۆرانیەی لەسەری دەبێت ٠ چونکە ئافرەت زۆر خێراتر کاریگەر دەبێت بەبیستنی گۆرانی ٠

وه له دوخالّدا کاری تیّ ئه‌کات له ده‌نگه که‌دا وله واتای گۆرانیه‌که دا ٠به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر ئه‌و گۆرانیه له‌گه‌لّ ئه‌و ئاله‌ته بزوێنه‌رانه‌دا بێت که ئه‌مڕۆ ئه‌یان بینین یان هه‌ندی جار که سه‌مای له‌گه‌لّدایه که به ڕاستی زۆر ئافره‌ت بینراوه‌و بیستراوه که‌به‌م گۆرانیانه تووشی داوێن پیسی بوون ، له‌به‌ر ئه‌وه خوشکی موسڵمان له‌خوای گه‌وره بترسه وئاگات له‌م نه خۆشی یه ڕه‌وشتی یه تر سناکه بێت که‌گوێگرتنه له‌و گۆرانیانه که‌به هه‌موو شێوه‌یه‌کیش ئاسانکاری بلاّو کردنه‌وه‌ی بۆ ده‌کرێت که‌وای کردوه زۆر له‌و ئافره‌ته نه‌زانانه ده‌چن بۆ تۆمارگاکان ده‌یکڕن و ده‌شیکه‌ن به دیاری له نێوان خۆیاندا وه هه‌ر یه‌کێکیشه له‌و هۆکارانه‌ی که‌وا ده‌بینرێت ئافره‌تان به گشتی پۆشاکیان ناشه‌رعی‌یه ، دیاره حوکمی ئه‌م گۆرانی ومۆسیقا نا شه‌رعی‌یانه بۆ پیاویش هه‌مان حوکمه ٠

٣- له هۆکارێکی تری پاراستنی داوێن له خراپه‌کاری ٠ ئه‌وه یه که ڕێگری بکرێت له‌وه‌ی ئافره‌ت به‌بیّ مه‌حره‌م سه‌فه‌ربکات وه مه‌حره‌مێك که بیپارێزێت له خراپه‌و ناڕه حه‌تی خراپه‌کاران وتاوانباران ٠ وه‌له چه‌ند فه‌رمووده‌ی ڕاستدا هاتوه که ڕ ێگری له‌وه ده‌کات که‌ئافره‌ت به‌بیّ مه‌حره‌م سه‌فه‌ربکات ٠ له‌وانه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که ئیبن عمر ڕه‌زای خوای لیّبێت ریوایه‌تی کردوه که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رموێت (لاتسافر المراة ثلاثة أيام إلاّ مع ذي محرم) (متفق عليه) وه‌له ئه‌بی سعیدی خدری‌یه‌وه ڕه‌زای خوای لیّ بێت که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) (ڕێگری کردوه له‌وه‌ی ئافره‌ت ڕ ێگای دووشه‌و ڕۆژ بروات به‌بیّ مه‌حره‌م (متفق علیه) ٠ وه‌له أبی هوره‌یره‌وه (ڕه‌زای خوای لیّ بێت) که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی (بۆ هیچ ئافره‌تێك حه‌لاّلّ نی‌یه که باوه‌ڕی به‌خوا وڕۆژی دوایی هه‌بێت ڕێگای شه‌و ڕۆژێك بروات به‌بیّ مه‌حره‌م) (متفق علیه) وه‌مه‌به‌ست له‌م فه‌رموودانه‌دا له سیّ ڕۆژ یان دوو ڕۆژ یان شه‌وو وڕۆژێك دیاره به‌و که‌ره‌ستانه‌ی که سواری یان له ڕۆیشتنی پیاده که له‌و کاتانه‌دا ناسراوبووه وه جیاوازی فه‌رمووده‌کان که چه‌ند شه‌و و ڕۆژێك بێت زانایان وه‌لاّمیان داوه‌ته‌وه که مه‌به‌ست تیایدا ظاهیره‌که‌ی نی‌یه به‌لّکو هه‌رچ شوێنێك بێت که‌له عورفدا پیّ‌ی بوترێت سه‌فه‌ر ئه‌وا بۆئافره‌ت نه‌هی لیّ کراوه به‌بیّ مه‌حره‌م . ئیمامی نه‌وه‌وی له (شرح صحيح المسلم) دابه‌رگی (٩) لاپه‌ڕه (١٠٣) داده‌فه‌رمووێت پوخت ئه‌وه‌یه ٠که‌هه‌ر شوێنك پیّ ی بووتر ێت سه‌فه‌ر ئه‌وا بۆ ئافره‌ت قه‌ده‌غه‌یه به‌بیّ مێردی خۆی یان مه‌حره‌مێکی خۆی ٠ ئیتر سیّ شه‌و و سیّ ڕۆژبێت یان دوو

ڕوژیان ڕۆژێك یان هەر چی یەكی تربێت ·· بەو ریوایەتی إبن عباس (ڕەزای خوای لێبێت) كە زۆر ڕون و ئاشكرایەتی تێدا یە كەلە صەحیحی موسلیم دایە كە دەفەرموێت (لاتسافر إمراة إلا مع ذی محرم) واتا ئافرەت سەفەرنەكات بەبیٚ مەحرەم وەئەمەشی هەموو ئەوا نەئەگرێتەوە كە پیٚی ئەوترێت سەفەر {تەواو} . وەئەوەی كە ئەبیسترێت فەتوا ئەدر ێت كەگوایە دروستە ئافرەت سەفەر بكات ئەگەر لەگەڵ كۆمەڵێك ئافرەتی تردابێت بۆ حەجی فەرز · واتا حەجی یەكەمی بێت دیارە ئەمەش پێچەوانەی سوننەتە ئیمام خەتابی لە) (معالم السنن)دا بەرگی (٢) لاپەڕە (٢٧٦ – ٢٧٧)دا دەفەرمووێت پێغەمبەر (ﷺ) ئاكاداری ئەوەی دا وەكە ئافرەت كاتێك سەفەر بكات كەمەحرەمێكی لەگەڵدابێت وە حەڵاڵ كردنی ئەمە كە بۆ حەج سەفەر بكات بەبیٚ ئەو مەرجەی كە پێغەمبەر (ﷺ) دایناوە كە بریتی‌یە لە بوونی (مەحرەم) ئەگەر نەبوو ئەوا سەرپێچی‌یەو وە حەجیشی لە سەرفەڕزنی یە چونكە خوای گەورە دەفەرمووێت ﴿وللّهِ علی الناسِ حِج البیتِ من استطاع إليهِ سبيلاً﴾ دیارە نەبونی مەحرەم كە خۆی بۆ خۆی ڕێگرو عوزرە ، وەئە وانەی كە ئاسانكاری لەم سەردەمەدا دەكەن لەوەی كە ئافرەت سەفەر بكات بەهەموو شێوەیەك بەبیٚ مەحرەم هیچ یەكێك لەو زانایانەی كە فەتوایان لەبەر چاو دەگیرێت ڕەئی لەسەر ئەوە نی‌یە ، وەهەندێك لەوانە دە لێن كە دروستە مەحرەمەكەی تاناو فڕۆكەكەی ببات وبگەڕێتەوە · وە لەو شوێنەش كە دەنیشێتەوە مەحرەمێكی پێشوازی لیٚبكات دەڵێن چونكە . فڕۆكە بیٚ ترسە وخەڵكی تری زۆری تێدایە لە پیاوان وئافرەتان وەڵام . بیٚ گومان ئەمە تەواو نی‌یە چونكە فڕۆكە زیاتر جێگەی ترسە لە شوێنەكانی‌تر ·چونكە هەموو سەرنشینەكان تێكەڵ دەبن وەجاری واهەیە پیاو وئافرەت بە تەنیشت یەكەوە دادەنیشن · وەیان جاری واهەیە فڕۆكەكە توشی تێكچون دەبێت كە ناچاری دەكات ڕوبكاتە فڕۆكەخانەیەكی‌تر كە ئەو وولاَتە نەبێت كە بۆی دەچێت · لەو كاتەدا كەسێك نابێت كە لەویٚ پێشووازی لیٚ بكات · ئەو كاتە زۆر جێگای مەترسی دەبێت ·وە ئەو حاڵەتە چۆن دەبێت كەئافرەت بكەوێتە و لاَتێكەوە كەكەسی‌تێدا نەناسێت ومەحرەمێكی خۆی لیٚ نەبێت

٤–وەیەكێك لەو هۆكارانەی تریش كە هۆكارن بۆ توش بوون بەخراپەكاری و داوێن پیسی · بریتی‌یە لەوەی كە پیاوان و ئافرەتانێك تێكەڵ بن كە مەحرەم نەبن بەیەكتری وەكو پێشەوامان پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووێت) (من كان یؤمن بالله والیوم الآخر فلا یخلون بإمرأة

ليس معها ذو محرم منها ، فإن ثالثهما الشيطان)[٢] . واته هەر پیاوێك باوەڕی بە خواوڕۆژی دوایی هەیە بابە تەنیا لەگەڵ ئافرەتێکدا نەمێنێتەوە کەمەحرەمی خۆی نەبێت چونکە سێهەمیان شەیتانە ٠ ئیمام شەوکانی لە (نیل الأوطار)دا دەفەرمووێت ٠ مانەوە لەگەڵ ئافرەتێکدا کەنامەحرەم بێت کۆدەنگی زانایانی لەسەرە کەحەرامە هەروەك چۆن)(حافظ ابن حجر العسقلانی) (ڕەحمەتی خوای لّی بێت) لە (فتح الباري)دا دەفەرمووێت ٠وە هۆکاری ئەم حەرامێتی یە ئەوەیە کە شەیتان سێهەمیانە وەئا مادەبونی شەیتان هۆکارە بۆئەوەی کە بەرەوتاوانیان ببات بەڵام ئەگەر مەحرەمێك لەنێوانیاندا هەبوو ئەوا لە وکاتەدا دروستە چونکە ئەمیش هۆکار و ڕێگرە بۆ ئەوەی تاوان نەبێت .. تەواو . بەڵام جێی داخە کە زۆرجار ئافرەتان و باوك ودایکەکان ئاسانکاری دەکەن و هیچ گوێ نادەن بەچەندەها جۆری لەو مانەوە ناشەرعیانەوە وەکو :ـ

أ- مانەوە لەگەڵ ئافرەتی خزمدا یان بە پێچەوانەوە لەگەڵ خزمی پیاودا کە ئەمە زۆر تاوانەکەی زیاترە وەکو پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووێت (إياكم والدخول على النساء فقال رجل من الأنصار يارسول الله أفرأيت الحمو قال الحمو الموت)[٣] واتا وریابن کە نەمێننەوە لەگەڵ ئافرەتاندا) پیاوێك لە أنصار (ڕەزای خوای لێ بێت) فەرمووی ئەی (الحمو) چۆنە ٠فەرموی ئەوە مردنە .. (الحمو) بە برای مێرد دەوترێت ، حافظ ابن حجری عەسقەلانی ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە (فتح الباری)دا بەرگی (٩) لاپەڕە (٣٣١) دا دەفەرمویت ئیمامی نەوەوی فەرموویەتی هەموو ئەوانەی زانیاری زمانە وە نیان هەیە کۆ دەنگن لەسەر ئەوەی کە) (الحمو) کەسی نزیکی مێردەوەکو باوکی مێردیان مامی مێردیان براکەی یان برازاو ئامۆزا و هاووشێوەی ئەمانە ٠ وە دەفەرمووێت ئەوەی لە م فەرموودەیەدا مە بەستە کەسی مێردە ٠بەڵام باوك و کو ڕەکانی ناگرێتەوە چونکە ئەوان مەحرەمن بۆ ئافرەتەکە دروستە کە مانەوەی هەبێت لە گە ڵ ئەو ئافرەتە دا وەئەمانە بە (مردن) باس ناکر ێن ٠ وەدەفەرمووێت بەڵام عادەت لەسەر ئەوە گیراوەکە براله گەڵ خێزانی براکەیدا ئەمێنێتەوە کەئەمە (مردن)ە بەڕاستی ٠ چونکە زۆر بیستراوە و بینراوە کەچۆن شە یتان لە کەمیندا بوە لەم حاڵەتانەداو

---

(٢) الطبراني (الكبير) (١١٤٦٢) ، صحيح الترغيب (١٧٢) : صحيح لغيره .

(٣) البخاري (٥٢٣٢) ،وفي مسلم (٢١٧٢) عن عقبة بن عامر (ﷺ) رواه أحمد و البخاري والترمذي وَصَحَحَه).

ئیشی خۆی کردوه وکاری زۆر خراپی لێکەو تۆتەوە کەلای کەس شاراوەنىیە .. وە دوبارە ئیمامی شەوکانی (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە (نیل الأوطار)دا بەرگی (٦) – لاپەڕە (١٢٢)دا دەفەرمووێت (وتەی ئەوەی کە) (الحمو) مردنە ئەوەیە ٠کە لەم حاڵەدا ترسی زۆر زیاترە کە مردنیش هەروایە لە هەموو شتێك ترسی زیاترە ... تەواو لەبەر ئەوە خوشکی موسڵمانم بازیاتر لە خوای گەورە بترسین ٠ وە هەتا وەکو لە تواناماندا هەیە ئاسانکاری لەم مەسەلە یەدا نەکەین ئەگەر خەڵکیش ئاسانکاریان کرد کەزۆریش کراوە ٠ چونکە پەند وەرگرتن لەحوکمی شەرعی خوای گەورە دا یەنەك عادەتی خەڵك خوای گەورە یارمەتی هەموو لایەك بدات) ٢- زۆر جار ئافرەتان و کەسوکاریشیان گوێ بەوە نادەن کە ئافرەت بە تەنها بە ئۆتۆمبیلیك بڕوات لەگەڵ شۆفێرێکی نامەحرەمدا کە ئەمەش) (خلوة) یە واتا مانە وەیەکی ناشەرعی وحەرامە ٠ وە شیخ (محمد بن إبراهیم آل الشیخ) موفتی وڵاتی سعودیە (ڕەحمەتی خوای لێبێت) لە (مجموع الفتاوی) دابەرگی (٦) لاپەڕە (٥٢)دا دەفەرموێت ، ئێستا هیچ گومانێك نىیە کە سەرکەوتنی ئافرەت لە ئۆتۆمبیلدا لەگەڵ شۆفێردا بەبێ مەحرەم خراپە و حەرامێکی ئاشکرایە ٠ وەچەند خراپەیەکی هەیە کەباسکردنی پێویست ناکات لەبەر ئەوەی شاراوەنىیە ٠ وەئەو پیاوەی کە ڕازی بێت بۆ مەحرەمەکانی خۆی کە ئەم کارە بکەن ئەوا بە ڕاستی دینی لاوازە یان پیاوەتی و غیرەتی ئەوەندەنىیە کە پاڵنەری بێت بۆ ڕێگرتن لەم کارە ٠ لەکاتێکدا کەپێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووێت (لایخلون رجل بإمراة إلاّ كان ثالثهما الشيطان)[٤] وە سوار بونی لەئۆتۆمبیلدا خراپترە لە مانەوە ناشەرعىیە کە لە ماڵەوەدا یان لە شوێنیکی تردا ٠ چونکە دەتوانێت و ئاسانترە کە بۆ هەرشوێنێك ویستی بیبات ئیتر بە خۆشی خۆی بێت یان زۆر کە چەندەها جار بابەتی وا ڕوویداوە ٠ لە بەرئەوەی خراپی یە کەی زۆر زیادترە وەمەرجە ئەو کەسەیکە لەگەڵ ئەو ئافرەتەدا سەردەکەوێت گەورەبێت بۆ ئەوەی (خلوة)یە وەئەو ئافرەتانەی کە گومانیان وایە کە ئەگەر منداڵێکیان لەگەڵدا بێت ئیتر ئەوە شەرعىیە ئەوانە وگومانە بەڕاستی گومانێکی هەڵەن .

وەك ئیمامی نەوەوی لە بەرگی (٩) لاپەڕە (١٠٩)دا دەفەرمووێت ئەگەر ئافرەت وپیاو کە بەیەك بێگانەبوون ٠ لە شوێنێکدا مانەوە بەبێ کەسی سێهەم ئەوا ئەو کارە حەرامە بە کۆی

---

[٤] الطبراني (الكبير) (١١٤٦٢) ، صحيح الترغيب (١٧٢) : صحيح لغيره .

دەنگی زانایان هەروەها ئەگەر کەسی سێهەمیش یەکێك بوو کە شەرمی لێ نەدەکرا ٠ بەهۆی کەمی تەمەنی یەوە ٠ ئەوا بەهەمان شێوە هەر حەرامە ٠ وەوتم ئەگەر ئەو کەسەی سێهەمە لە تەمەنیشدا گەورە بوو بەلاَم کوێر بوو یان شێت بوو ئەوا هەمان حوکمی هەیە والله أعلم .. و

ج: یەکێکی تر لەو هۆکاری خراپەکاریانە : ئەوەیە کە زۆر لە ئافرەتان و دایك وباوکەکانیشیان گوێ بەوە نادەن کە ئافرەتان بچنە لای پزیشکی پیاو بە تەنها بە بیانووی چارەسەرکردن ٠ دیارە ئەمەش تاوانێکی گەورەیە وە کارێکی ترسناکە ٠ بەهیچ شێوەیەك دروست نی‌یە ڕازی بوون وبێ‌دەنگ بوون لەسەری هەر شیخ (محمد بن إبراهیم) (ڕەحمەتی خوای لێبێت) لە (مجموع الفتاوی)دا بەرگی (١٠) لاپەڕە (١٣)دا دەفەرموێت ، بەگشتی (خلوة) بەیەکەوە بوونی ئافرەت و پیاوی نامەحرەم بەیەکتری لە ڕووی شەرعەوە حەرامە ٠ ئەگەر ئەمەش لەگەڵ پزیشکدا بێت بۆمەبەستی چارە سەر کردن ٠ بەو فەرمووده‌یەی کەدەفەرمووێت (لا یخلون رجل بإمرأة إلا کان ثالثهما الشیطان)[٥] لەبەر ئەوە بێ گومان دەبێت سێهەمیان لەگەڵ بێت کە مەحرەمی ئافرەتەکە بێت ٠ خۆ ئەگەر نەتوانرا لەپیاوان ئەوا لە کەسێکی ئافرەتی نزیك بەو ئافرەتە ٠ خۆئەگەر لە مانەش کەس نەبوو ٠ وە نەخۆشەکەش لەحاڵەتێکی ناڕەحەتدا بوو نە دەتوانرا دوا بخرێت ٠ ئەوا بەلای کەمەوە دەبێت پەرستیارێکی لەگەڵ بێت یان هاوشێوەی ئەو ٠ باشترە لەوەی کە دوو بە دووبن ئەوە لە شەرعدا بۆ ڕێگرتنە لە هەموو سەرەتایەك ئەگەر وردو کەمیش بێت کە هۆکارێك بێت بۆ کۆتاییەکی خراپ ٠ وە پاراستنێکیشە بۆ شیرازەی کۆمەڵگا هەروەها دروست نی‌یە بۆ پزیشك مانەوەی لەگەڵ ئافرەتێکی نامەحرەمدا ئیتر پزیشکێکی ئافرەتی هاوڕێی بێت یان سستەرێکی ئافرەت بیێت ٠ یان مامۆستای پیاوو قوتابی کچ بەیەکەوە بەتەنیا ٠ وە نموونەی ئەمانە کە بە ڕاستی لەم ڕۆژگارەدا حوکمی شەرعی ئەم کارانە وەکو زۆر کاری تر پشت گوێ خراوە بەڵکو ئاسانکاری و بانگەشەی بۆ دەکرێت بەناوی پێشکەوتن و ڕۆشنبیری چاو لێکەری کوێرانە بۆ گاورو جولەکە و بێ بڕواکان خوای گەورە خۆی بالأدەست و بەتوانایە بۆ گۆڕانکاریەکان) .

(حوکمی تەوقەکردنی پیاو و ئافرەت)

---

[٥] الطبراني (الكبير) (١١٤٦٢) ، صحيح الترغيب (١٧٢) : صحيح لغيره .

حوكمی ئەم كارەش دیارە كە حەرامە بۆ ئافرەت كە تەوقە لەگەڵ پیاوێكدا بكات كە مەحرەمی نەبێت شیخ (بن باز) (ڕەحمەتی خوای لێبێت) سەرۆكی گشتی زانایانی سعودیە) كە ئێستا لە ژیاندا نەماوە لە (فتاوی)یدا كە ڕێكخراوی بانگەوازی ئیسلام چاپی كردوە لە بەرگی (١) لاپەڕە (١٨٥)دا دەفەرموێت .. بەهیچ شێوەیەك دروست نی‌یە تەوقە لەگەڵ ئافرەتی نامەحرەمدا بكرێت ئیتر گەنج بێت یان پیر ٠ وە ئەوپیاوەش كە تەوقە لەگەڵ ئافرەتانی نامەحرەمدا دەكات گەنج بێت یان پیر لەبەر ئەوەی ترسی بۆ هەردوولا هەیە وەك لە فەرموودەی صەحیحدا هاتووە لە پێغەمبەرەوە (ﷺ) كە فەرموویەتی (إني لا أصافح النساء)[٦] واتە من تەوقە لەگەڵ ئافرەتاندا ناكەم ٠ ..... وەدایكی ئیمانداران خاتوو عائیشە ڕەزای خوای لێبێت دەفەرموێت (مامست يد رسول الله (ﷺ) يد إمرأةٍ قط ، ما كان يبايعهن إلا بالكلام)[٧] واتە (هیچ كاتێك دەستی پێغەمبەر (ﷺ) بەر دەستی هیچ ئافرەتێكی تری نامەحرەم نەكەوتووە ٠ وەكە بەیعەتیشی لێ وەرگرتوون تەنها بەقسەبووە وە هیچ جیاوازیەك نی‌یە لەوەی كە تەوقە كردنەكە شتێك لەبەربەست و نێواندا هەبێت یان نەبێت لەبەر حوكمی هەموو بەڵگەكان و ڕێگرتن لە كارە ناشەرعیەكان هەرلە سەرەتاوە) . هەروەها پێغەمبە (ﷺ) دەفەرموێت (لإن يطعن في رأس أحدكم بمخيط من حديد خير له من أن يمس إمرأة لا تحل له) ، واتە : ئەگەر دەرزی ئاسن لەسەر یەكێك لە ئێوە دابكوترێت باشترە بۆی لەوەی دەستی بەر ئافرەتێك بكەوێت كە بۆی حەڵاڵ نیە[٨] .

وەشیخ محمد الأمين الشنقيطي ڕەحمەتی خوای لێ بێت لە تەفسیرەكەیدا (أضواء البيان) بەرگی (٦) لاپەڕە (٦٠٢-٦٠٣)دا دەفەرمووێت بزانە كە بۆ پیاوێكی نامەحرەم دروست نی‌یە تەوقە لەگەڵ ئافرەتێكی نامەحرەمدا بكات وەنابێت هیچ شوێنێكی لەشیان بەریەك بكەوێت ٠ لەبەر چەند هۆكارێك كە بریتین لە ..

<u>یەكەم</u> : =جێگیربوە لە پێغەمبەرەوە (ﷺ) كەفەرموویەتی (إني لا أصافح النساء) واتە من تەوقە لەكەڵ ئافرەتاندا ناكەم وەخوای گەورە ش دەفەرموێت ﴿لَقَد كَانَ لَكُم فِي رسول

---

[٦] رواه مالك في الموطأ ص (٩٨٢) .
[٧] البخاري (٢٧١٣) ، مسلم (١٨٦٦) ، أبو داود (٢٩٤١) ، الترمذي (٣٣٠٦) .
[٨] رواه الطبراني في الكبير (٢١١/٢٠) بسند حسن .

اللهِ أُسوةٌ حسنةٌ﴾ (سورة الأحزاب:٢) واتا نموونەی هەرەچاك بۆ ئێوە لە پێغەمبەر دایە (ﷺ) لەبەر ئەوە واجبە لەسەر ئێمەش تەوقە لەگەڵ ئافرەتی نامەحرەمدا نەکەین ٠ هەروەها ئافرەتانیش لەگەڵ پیاوانی نامەحرەمدا بەهەمان شێوە وەکو شوێنکەوتنێك بۆ پێغەمبەرمان (ﷺ) وەکو خوای گەورە لەئایەتیکی تردا دەفەرموێت : ﴿قُلْ إِن كُنتم تحِبونَ اللّه فَاتبِعوني يحبِبكُم اللّه ويغفِر لَكُم ذُنوبكُم واللّه غَفُور رحِيم﴾ واتە ئەی محمد (ﷺ) پێیان بڵێ ئەگەر ئێوە خواتان خۆش دەوێت ئەوا شوێن من بکەون خوای گەورەش ئێوەی خۆش دەوێت وەگومانیش لەوەدا نی یەکە موسڵمان پێی خۆشەکە خوای کەورە خۆشی بووێت لەبەر ئەوە پێویستە شوێن پێغەمبەرەکەمان (ﷺ) بکەوین و ئەم کارە ناشەرعیەش کە تەوقە کردنە لەگەڵ ئافرەتی نامەحرەمدا ئەنجامی نەدەین وخۆمانی لێ بپارێزین وە کە پێغەمبەر (ﷺ) تەنانەت لەکاتی (بەیعەت)یشدا بە ئافرەتان بە تەوقەکردن نەبو بێت ئەوا ئاشکرا ترین بەڵگەیەکە لە هیچ کاتێکی تر یشدا دروست نی‌یە ٠وە بۆ هیچ کەسێك نی‌یە بەهیچ بیانویەك وبە هەر ناوێکەوەبێت ئەم کارە ئەنجام بدات یان بانگەشەی دروستێتی بۆ بکات ٠ چونکە تەنها پێغەمبەرە (ﷺ) کە دڵسۆزترین کەسە و رێ نیشاندەرو پێشەوایە بۆ ئوممەت بەووتە و کردەوەکانی و بێ دەنگ بوونی لەسەر کارەکان یان ڕازی نەبوون لەسەریان ٠

هۆکاری دووەم := ئەوەیەکە لەوە وپێش باسمان کردکە ئافرەت هەموو لاشەی (عورة)یە واتا حەرامە دەری بخات ٠ تەنها دەم وچاوی و هەردوو لەپی دەستی و پشتی دەستی نەبێت واجبە لەسەری کە خۆی دابپۆشێت وەئەو خۆداپۆشینەی کە خوای گەورە و میهرەبان داوای کردوە نەك بەپێی ئارەزوی خۆی یان خەڵك ٠وەکە فەرمانی پێ کراوە کەچاوی لەحەرام بپارێزێت ترسە لەوەی کە نەکەوێتەناو تاوان وناڕەحەتی و خراپەکاریەوە ٠ وە هیچ گومانیش لەوە دانی‌یە کە بەرکەوتنی لاشەیەك بۆ لاشە یەکی تر زۆر بە هێزترە بۆ جوڵاندنی ئارەزوو ٠ وەزۆر پاڵنەر تر یش وکاریگەر تریشە بۆ تاوان لە بینینی بەچاو ٠ وەهەمووکە سێك ئەم ڕاستی یەی لاڕونە)

هۆکاری سێهەم := ئەم کارە هۆ کارێکە بۆ دەرگاکردنەوە لەچێژ وەرگرتن لە نامەحرەم ٠ لەبەر کەمی (تەقوا لەم ڕۆژگارەدا وەنەمانی ئەمانەت ٠وەنەمانی وەرع ٠ وەزۆر بوونی گومانە خراپەکان وەزۆر جێی داخە کە دەبینرێت و دەبیسترێت کە زۆر جار پیاو خوشکی

خێزانەکەی ماچ دەکات ٠ یان ئافرەت برای مێردەکەی وە نموونەی ئەمانە کە ئەمە بەبێ جیاوازی زانایان کارێکی حەرامە ٠ ئەم کارانە و هاوشێوەی ئەم کارانەش ئەنجام ئەدرێت بەبیانوی ئەوەی کە ئەمە سەلام کردن و بەخێر هاتنە و یان دڵیان پاکە ٠ کە ئەمە تەنها شەیتانە ئەم کارانە ی بۆ جوان کردون و لە بەر چاوی ئاسان کردون وەکو خوای گەورە دەفەرمویت ﴿وزين لَهم الشيطَانُ أعمالَهم﴾ (سورة النمل:٢٤) وەئەکەر پێشیان بوترێت ئەم کارە ناشەرعی‌یە ئەوا تاوانبار دەکرێیت بەوەی کە دڵت پیسە یان دوا کەوتویت خوای گەورە هیدایەتمان بدات بۆ ئەوەی خۆی پیێ خۆشە و پیێ ڕازیە .

لە کۆتـاییدا خوشکی بەڕێز ئەیهێنمەوە بیری هەموو لایەکمان کە ژیانێکی هەمیشەیی و ڕازی بوونی خوای گەورە و میهرەبان و گەیشتن بە دیداری پێغەمبەران (على نبينا وعليهم الصلاة والسلام) و مانەوە لە بەهەشتێکی نەبڕاوەدا نەگۆڕینەوە بە چەند خۆشی‌یەکی کەمی دونیا ، کە زۆر ئاشکرایە لای هەموان کە کات و تەمەن وەکو لاپەڕەکانی پەرتوکێك وایە کە بەڕۆیشتنی هەر ڕۆژێك لاپەرەیەك لەو پەرتوکە پڕدەبێتەوە و دەڕوات . وەبا هەموومان هەوڵ بدەین کە خاوەنی کۆمەڵە کردەوەیەك نەبین کە ڕوومان نەیەت لە قیامەتدا ئێمەی بۆ بانگ بکرێت ، وە لە بیرمان نەچێت کە لە هەموو کاتێکدا لە ژێر چاودێری خوای گەورەداین .
کەواتە ئەگەر ئەومان زانی ئەوا زۆربەکەمی نەبێت نا کەوینە هەڵەوە بەتایبەتی تاوانە گەورەکان . وەکو خوای گەورە و میهرەبان دەفەرمویت ﴿فَأما من طَغى * وآثَر الْحياةَ الدنيا * فَإِن الْجحِيم هِي الْمأْوى * وأَما من خاف مقَام ربِهِ ونهى النفْس عنِ الْهوى * فَإِن الْجنةَ هِي الْمأْوى﴾ (سوره النازعات:٣٧-٤١) . واتە : هەر کەسێك سەرکێشی بکات وە فەزڵی دنیا بدات بەسەر قیامەتدا ئەوا شوێن و کۆتایی ئەو مرۆڤە جەهەننەمە ، بەڵام ئەگەر ترسی خوای گەورەی هەبوو ، وەنەفسی خۆی گرتەوە لە سەرپێچی فەرمانی خوای گەورە ئەوا کۆتایین شوێنی حەوانەوەی بەهەشتە ، خوای گەورە بمان گێڕێت لەوانە .

سبحان الله وبحمده ، سبحانك اللهم و بحمدك . أشهد أن لاإله إلاّ أنت أستغفرك وأتوب إليك.

مافی بڵاوکردنەوەی پارێزراوە بۆ سایتی بەهەشت

www.ba8.org